

Kronik. Hvad skal vi med juridisk forskning?

I juridiske forskerkredse har vi den fælles opfattelse, at jura som forskningsdisciplin har en selvstændig relevans. Vi fortæller hinanden, at vores specialisering og videndeling er en samfundsmæssig opgave, som bedst varetages af, nå ja, os. Men hvorfor karakteriserer vi overhovedet jura som en videnskab – hvad er retsvidenskabelig forskning – og er denne forskningskategori ikke bare reaktionær og cirkulær i det den primært henvender sig til andre jurister?

Daniel Skov,
videnskabelig assistent,
Juridisk Institut, SDU

Lad mig starte med at slå fast. Jeg søger ikke med indledningen at argumentere for at nedlægge min egen stilling. Tværtimod. Men jeg vil gerne vide, om det arbejde, jeg yder i statens tjeneste, rent faktisk også er samfundsmæssigt relevant.

Min nysgerrighed for at besvare de ovenfor stillede spørgsmål blev en kold vintermorgen sidste år yderligere berettiget af Peter Gorm Larsens kronik bragt i Jyllands-Posten den 27. december 2018 under titlen "Samfundsvidenskabens elendighed". Som ung forsker var (og er) jeg naturligt optaget af, om jeg har udsigt til en karriere baseret på elendighed.

LARSEN ARGUMENTERER i sin kronik for, at "de såkaldte eksperter på landets universiteter ikke er andet end debattører, der kommer med partsindlæg", samt at "ekspertisen højst strækker sig til at se i bakspejlet, når begivenhederne har udfoldet sig".

Videre i kronikken og med udgangspunkt i sin samfundsvidenskabelige uddannelse, argumenterer Larsen for, at ingen af hans tidligere undervisere havde evnen til at forudse fremtidige begivenheder (ex ante): Murens fald, finanskrisen i 2008 eller Det Arabiske Forår. Samfundsvidenskaben kunne udelukkende observere og analysere fænomener ex post.

LARSEN MENER DOG stadig, at der skal forskes i samfund – men at samfundsvidenskaben hellere skal forske i det kontrafaktiske; det som ikke skete, det, som burde ske.

Ekspertene bør i højere grad bidrage til mulige løsninger på nu- og fremtidens problemer.

Her har Larsen en central pointe, som genfindes i min del af samfundsvidenskaben, retsvidenskaben: Retspolitik (universitetsjuristers bud på,

hvordan lovgivningen burde indrettes) anses af de fleste indenfor egne rækker for subjektiv og uvidenskabelig.

Det grundlæggende formål med retsvidenskabelig forskning er at sikre et retssamfund og et i bred forstand velfungerende retssystem.

Produktet af vores forskning henvender sig derfor primært til retsanvendere (dommere, advokater, sagsbehandlere osv.), lovgivere, forskere og (jura)studerende. Men hvad er egentlig produktet?

Den retsdogmatiske forskers produkt er juridiske konklusioner, som videndes på forskellig vis – i bøger, i artikler, som universitetsundervisning, som debatoplæg i samfundet og meget andet.

For at drage disse konklusioner analyseres det retsmateriale, som er tilgængelig for forskeren – det være sig lovgivning, tekster om lovens tilblivelse – kaldet lovens forarbejder, domme og øvrige retskilder, og analysen giver forskeren et billede af, hvordan retten ser ud på et givent område på et givent tidspunkt. Opstillet som eksempel:

HVAD ER DEN MAKSIMALE husleje, en udlejer må opkræve af sin lejer på en bestemt adresse i en bestemt lejlighed i Odense den 1. juni 2019?

Det kan den juridiske forsker svare på ud fra sine analyser: Hvad står der i loven, hvordan skal loven forstås (og fortolkes) og er der nogle domme, som giver os et svar (eller hjælper os i en retning)? Men det kan en advokat vel ligeså godt gøre, vil den opmærksomme læser nok tænke.

Og ja, det kan en advokat (eller for så vidt en dommer i en retssag) ligeså godt gøre.

Det, som adskiller en retsvidenskabelig forsker fra en advokat, er netop, at den retsvidenskabelige forsker kan (og, ifølge Larsen, bør) fremsætte retspolitiske bemærkninger udover analysen, når der videndes – det er fint, at den maksimalt lovlige husleje er x kroner, men er det overhovedet acceptabelt, at der er loft over huslejen? Eller er loftet sat for højt? Bør politikerne lave lovgivning, så loftet sættes ned?

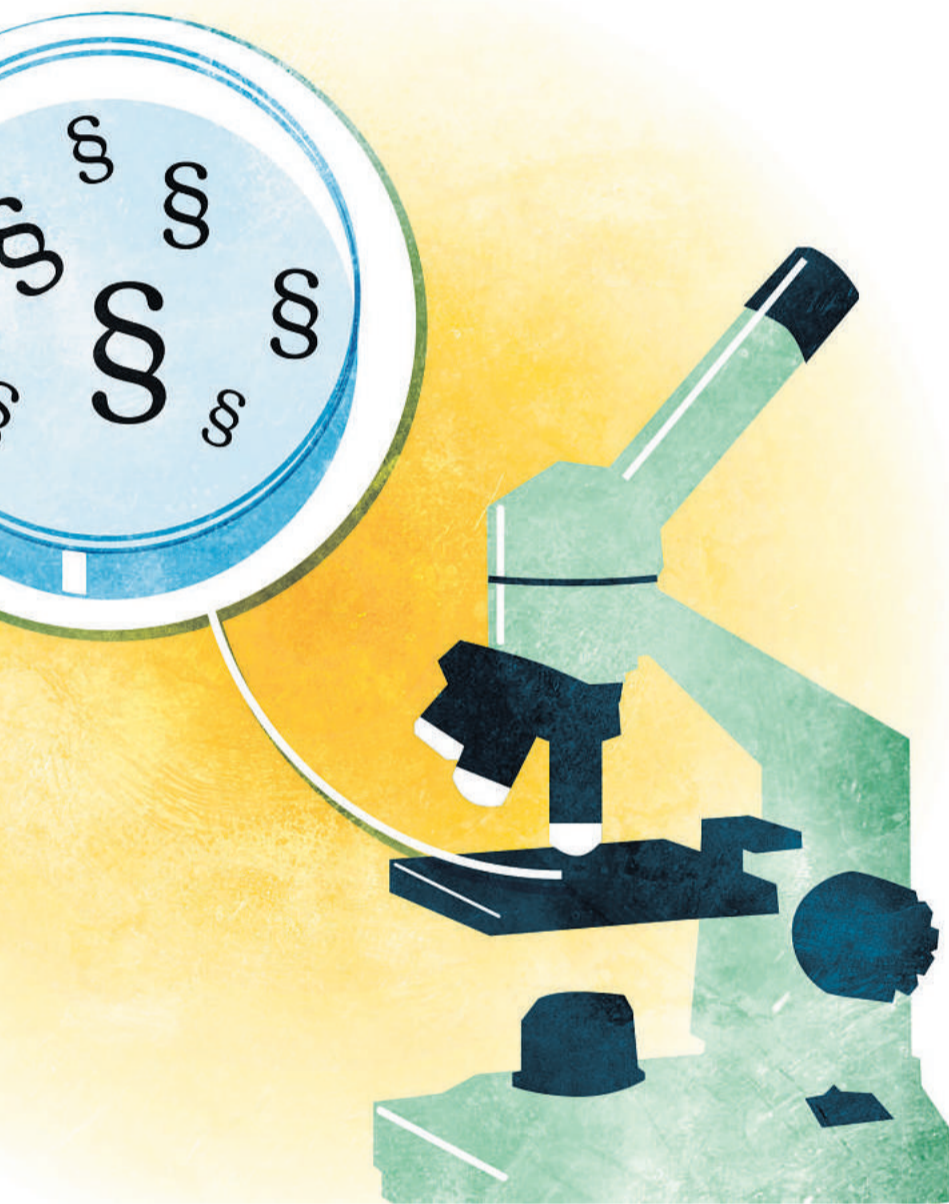
NETOP DISSE betragtninger er et spørgsmål om politik, men den retsvidenskabelige forsker kan fremsætte

sådanne politiske standpunkter neutralt og objektivt uden at positionere sig i forhold til dem.

Samtidig kan den retsvidenskabelige forsker forholde sig til, hvad konsekvensen af en lovændring på det givne område vil medføre – vedkommende er jo netop ekspert på området, og bør derfor som minimum have et kvalificeret bud på, hvad konsekvensen af en lovændring vil medføre.

I hvert fald hvad den retlige konsekvens bliver.

DET ER MULIGT, AT samfundsvidenskaben, set over en bred kam, er bagudskuende. Men der findes masser af helt konkrete eksempler, hvordan den juridiske forskning bliver anvendt i et fremadrettet perspektiv.

Tegning: Mikkel Petersen

I 2015 udgav daværende juraprofessor MSO, Jakob Juul-Sandberg, en forskningsartikel om digital kommunikation i lejerforhold.

Artiklen fastslog, at udgangspunktet i den dagældende lejelov var, at udlejer og lejer skulle indgå en aftale for at kommunikere digitalt – altså, at parterne konkret skulle aftale, at de kunne sende e-mails til hinanden, for at eksempelvis en opsigelse var gyldig.

DET BLEV I ARTIKLEN underbygget med referater af domme, som gengav de ulyksalige effekter af paragraffen.

Regeringen blev herved opmærksom på de uheldige konsekvenser af lovgivningen, og juraprofessoren blev herefter udnævnt som formand

i en arbejdsgruppe nedsat af Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen, som skulle komme med forslag til, hvordan problemet blev løst.

Arbejdsgruppens forslag blev transformeret til et lovforslag, som i dag er vedtaget som lov: Nu er udgangspunktet, at lejer og udlejer skal aftale, hvis de ikke vil kommunikere digitalt. En direkte konsekvens af den retsvidenskabelige (og dermed samfundsvidenskabelige) forskning.

SDU bryster sig af at skabe værdi for og med samfundet. Det nævnte eksempel dokumenter denne målsætning.

FOR DE EKSTRA interesserede kan man nu for eksempel på SDU's hjemmeside frekventere en dedikeret, retspolitisk blog, benævnt "Lawyers go de

lege ferenda" – oversat til godt dansk: universitetsjurister får et medie til at fremkomme med deres retspolitiske overvejelser.

Måske bloggen er et besøg værd for alle, som mener, at samfundsvidenskaben er elendig.

I hvert fald kan den juridiske forskning meget mere end blot at fortælle os om retten i går.

Den kan fortælle os om det samfund, vi lever i nu og her og samtidig, hvordan samfundet bør indrettes.

Muligvis er den juridiske metode i sin natur bagudrettet – men med forskningen skabes uddannelser og videndeling, som peger fremad.